

Våldet finns

Eva X Moberg

1988

Artikeln publicerades i tidningen Brand #19 1988

”Människan kan inte möta den nakna sanningen om sitt eget våld utan att drabbas av en önskan att fullständigt ge sig hän åt det.” - René Girard

Vad är våld?

Våld är något man vanligt är ”för” eller ”emot”, i allafall om det gäller politisk kamp. Man går med i olika typer av organisationer allt efter ståndpunkt. Båda lägren tenderar att bli väldigt högtidliga när det gäller att försvara denna ståndpunkt.

Vad är det vi pratar om?

Att det är våld att slå nån på käften är väl de flesta ense om. Det orsakar inte bara smärta, det är övergrepp. Man våldför sig på någon annans integritet. Men när upphör ett övergrepp att kallas ”våld”?

Att beröva en människa hennes frihet - t.ex. Är det våld? Eller att frånta en större grupp människor deras rättigheter - är det våld?

Man slutar ofta tala om våld när övergreppen blivit så totala och oöverskådliga att man förlorat förmågan att jämföra. Jag har letat efter definitioner av våld och bl.a hittat den här:

”Våld är det illegitima och icke-auktoriserade bruket av makt för att genomdriva beslut mot andras vilja.”

Lägg märke till att det förutsätts att det existerar ett legitimt och auktoriserat bruk av makt för att genomdriva beslut mot andras vilja. Detta maktbruk, t.ex. statsapparaten, är alltså inte att beteckna som våld. Man kan förstås fråga sig när bruk av makt kan kallas legitimt och när det upphör att vara det. Det är naturligtvis enbart en fråga om värderingar. Enligt samhällets s.k. spelregler kan vissa rena våldshandlingar rättfärdigas; mord kan t.ex. ”förädlas” till dödsstraff, där det nu praktiseras. Illegitimt våld handlar det alltså om när det utövas av människor utan makt. Våld och makt är överhuvudtaget intimt förknippade med varandra.

Ett exempel:

När ett gäng skinheads försöker dränka en iranier handlar det om ett mycket grovt uttryck för makt. Invandrarerna är en mycket utsatt grupp med låg status i samhället. Som de fascister de är, finner skinnhuvorna ett speciellt nöje i att utsätta människor ur svaga grupper för våld och förnedring. I efterföljande rättegång döms skinnhuvorna till förvånansvärt milda straff. Här visar samhället att den våldshandling som begåtts som mer eller mindre legitim, eftersom mordförsök i de flesta andra fall skulle bestraffas mycket hårdare. Skinsen betraktas (även om ingen skulle vilja erkänna det) som samhällets förlängda arm; de som utövar, i och för sig förgrovad och vulgariserad form, just det våld som samhället själv utövar: Förtryck av svaga och utsatta grupper. När det är samhället självt (och dess institutioner) som står för våldet, döps det om: Man talar om att ”sätta gränser”.

Enstaka brushuvuden inom polisväsendet kan i och för sig få en mild tillrättavisning om de trampat över gränsen, men det blir sällan några egentliga efterföljder och man försäkrar alltid att det rör sig om vissa ”rötägg” inom en annars alldeles förträfflig poliskår.

Men när några medlemmar ur den kristna och anarkistiska gruppen Friends protesterar mot skuldsystemet och utsugningen av 3:e världen genom att krossa några bankfömnster, då är det annat ljud i skällan. De båda, ett äkta par, döms till fyra respektive två månaders fängelse. Här visar samhället att ”våld” mot materia kan vara allvarligare än våld mot människor, i alla fall om det handlar om dess egna institutioners dyrbara fönsterglas. Likaså är man oerhört snabb med att börja tala om terrorism (ett ord som blivit synonymt med grovt våld) när folk kastar ägg och färg mot ambassader och andra betydelsefulla byggnader. Lägg samtidigt märke till hur allvarligt våld mot s.k. tjänsteman anses vara. Och det krävs inte mycket fysisk ansträngning för att meritera sig för den brottsbeteckningen.

Värderingarna är ganska lätta att urskilja: Det ”maktlösa” våldet är omoraliskt. Och farligt. Det legitima våldet är nödvändigt och riktigt. Att krossa ett fönster kan vara värre än att slå ihjäl en gammal gubbe i en fyllecell. Slagen bör alltid utdelas uppifrån och ner.

Vi lever i en värld där våldet styr. Makten utövar överallt förtryck, men det kan ta sig mer eller mindre konkreta uttryck. Det abstrakta våldet är farligt, just därför att det förlorat sin verklighetsanknytning. Naturligtvis är apartheidsregimens våldsterror inte särskilt abstrakt för dem som blir utsatt för den. Men för oss svenskar som tankar bilen på Shell eller köper sydafrikanska fruktkonserver (det är ju så billigt), har våldet blivit något teoretiskt, ett diskussionsämne eller möjligen en källa till vag oro. Ändå är det exakt samma våldsapparat som ligger bakom både människors död och förnedring på andra sidan jordklotet, och bensinförsäljningen på den "trevliga" svenska Shellmacken. Varför känns detta så främmande? Våldet är så avlägset, mer som ett hjärnspöke än en blodsmakande realitet. Så i desperat kamp för att på något sätt göra det abstrakta våldet verkligt för sig själv, går man lös på sin omgivning och sin miljö. Fläskar på i statistiken om den ökande våldsamheten hos svensk ungdom.

Man kan inte leva i värld där våldet styr utan att på något sätt brutaliseras. Inte om man inte ägnar sig åt suverän förträngning. Antingen brutaliseras man viljelöst och instinktivt. Eller också får aggressiviteten en riktning, mer eller mindre medveten. Man låter sig då inte förvirras av de komplicerade mellanleden i världsprocessen utan slår tillbaka mot förtrycket, som om det handlade om en smäll på käften i en betydligt mer privat uppgörelse. Gränserna mellan det individuella och det allmänna öppnas. Då sker det mirakulösa: Det som drabbar en annan, en kamrat om man så vill, blir en angelägenhet även för mig - även om denne kamrat råkar bo i Sydafrika. Eller i Afghanistan. Eller i Latinamerika. Se där: Solidariteten är född.

Jag hittade också en annan definition av våld:

"Våld är en kvalitativ försämring av människans existentiella villkor"

Denna definition är en smula ohanterlig, eftersom den är så vid, men den visar i alla fall på en annan inställning. Miljöförstöring och samhälllig åtstramningspolitik är exempel på våldsdåd som faller inom ramarna för denna definition. Däremot låter det en smula futtigt att tala om våld när en Shellmack vandaliseras. Vems existentiella villkor är det då som står på spel? Mackägarens? Ja, det är klart. Men i löjligt låg grad om man jämför med de existentiella villkoren för alla de människor som dag efter dag, år efter år trampas i skiten - tack vare denna mackägare och alla hans kapitalistiska gelikar, som håller Shellkoncernen under armarna. Enligt massmedia (och det är massmedia som är opinionsbildare här i landet) är våldet i samhället ett Stort Problem. Men när det talas om våld, är det vissa typer av våld som åsyftas. Det kan t.ex. vara ungdomsvåld. Tonåringar som sparkar på varandra och på oskyldiga på stadens gator och torg - företrädesvis i Kungälv i augusti månad. Detta fenomen kan i sin tur härledas till Videovåldet: skådespelare som sparkar på varandra i olika B-filmer. Som kan hyras. Av ansvarslösa uthyrare. Man kan lätt få det intrycket att det är inom dessa ramar, som våldet utspelar sig, och ingen annanstans. Och man diskuterar vad man ska göra åt saken: öppna fler fritidsgårdar och skärpa censurbestämmelserna. (Om man är seriös; mindre seriösa förslag kan komma upp upp i pensionärers samtal i nedklottrade T-banevagnar).

I det här sammanhanget spelar organisationer som Non Fighting Generation en otrevlig hantlangarroll. Kamouflerat till ungdomsrörelse rycker samhället här ut, för att förstärka intrycket av att våldet är en generationsfråga, ett begränsat och ensidigt problem. Någonstans i kulisserna sitter samhällsbevararna och sufflerar sina tonårs-marionetter. Hur många gånger har vi inte hört repliker som "bara det funnes fler fritidsgårdar och discon för 15-åringar, så skulle vi inte bråka" eller "förr slutade man slåss när nån låg ner, nu sparkar man på dem som ligger".

Jag vågar hålla en skaplig slant på att de ligister, som misshandlar folk på stan, ger fullständigt fan i fritidsgårdar och hur Anders Carlberg slogs när han var grabb. Det är ingen som vill ha Båvners förbannade förortsaktiviteter - vem vill konserveras i en evig tonårstillvaro och låta sig stimuleras av harmlösa, drogfria fritidsevenemang, när världen brinner? Instoppad i en vrå där föräldragenerationen kan sitta barnvakt tills den får en neutronbomb i skallen.

NFG är en luftkudde mellan oss och verkligheten. En kudde, stoppad med stålar från ett dödsförskräckt samhälle. Man drar sig inte ens för att samarbeta med snutar, trots att de hundbett, som en hel del unga sommarlovsfirare ådrog sig i de berömda Kungsankravallerna i somras, borde svida än. Så dras en skiljelinje mellan de "bra" och de "dåliga". ungdomarna, och ett eventuellt uppror, rasande och oemotståndligt, har kvävts i sin linda. Tack till NFG, era förbannade karateyuppies.

Våldet är verkligt, det kommer vi inte ifrån. Nu återstår bara att konkretisera solidariteten.

Det Anarkistiska Biblioteket

Eva X Moberg
Våldet finns
1988

Tidningen Brand #19 1988

sv.anarchistlibraries.net